

ΜΙΑ ΔΟΚΙΜΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΦΡΑΣΗΣ-ΕΚΘΕΣΗΣ ΩΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΣΤΟ ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Επιμέλεια: Γιάννης Ουσταμπασίδης, φιλόλογος του 5^{ου} Εν. Λυκείου Ζωγράφου

Η παρούσα εισήγηση παρουσιάστηκε σε σεμινάριο φιλολόγων, στο 5^ο Λύκειο Ζωγράφου το Δεκέμβριο του 2003, που οργανώθηκε από την κ. Ζωή Μπέλλα, σχολική σύμβουλο. Είναι, όπως διαφαίνεται στον τίτλο, μια απόπειρα προσέγγισης της διδασκαλίας της Έκθεσης ως παραγωγής γραπτού λόγου στο Λύκειο. Ευελπιστώ να αποτελέσει πεδίο γόνιμου προβληματισμού και κριτικών παρεμβάσεων των συναδέλφων.

Περιλαμβάνει τέσσερις επιμέρους ενότητες :

- A. Αναγκαία υποδομή μαθητή
- B. Ενέργειες μαθητή πριν το γράψιμο της Έκθεσης
- Γ. Διδάσκοντες
- Δ .Αξιολόγηση /διόρθωση

A. Αναγκαία υποδομή μαθητή

Κατάρτιση γνωστική πάνω σε βασικές παραμέτρους του μαθήματος :

- 1) Δομή παραγράφου.
- 2) Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου.
- 3) Αρετές παραγράφου.
 - α) επαρκής ανάπτυξη (πληρότητα)
 - β) ενότητα
 - γ) αλληλουχία
 - δ) συνοχή
- 4) Τομείς ζωής.
- 5) Μέθοδοι οργάνωσης επιχειρημάτων.
- 6) Δευτερεύουσες προτάσεις της νεοελληνικής.
- 7) Δυνατότητες να προσαρμόζει το γραπτό του στο επικοινωνιακό πλαίσιο της εκφώνησης του θέματος.
- 8) Διακειμενικότητα.
- 9) «Θεματικοί κύκλοι».
- 10) Λεξιλόγιο.

Αναλυτικότερα:

1) Η δομή της παραγράφου

Δύο είναι τα δομικά στοιχεία κάθε παραγράφου:

- Η θεματική περίοδος, που συνήθως βρίσκεται στην αρχή και περιέχει την κύρια ιδέα ή θέμα της παραγράφου. Μπορεί να είναι μία περίοδος ή μία πρόταση.
 - Οι λεπτομέρειες, με τις οποίες αναπτύσσεται η ιδέα της θεματικής περιόδου.
- Παρατήρηση: Ενίοτε η παράγραφος έχει και ένα τρίτο στοιχείο, την πρόταση - κατακλείδα. Αυτή συνοψίζει τα προηγούμενα και υπενθυμίζει την κύρια ιδέα της παραγράφου. Είναι όμως προτιμότερο τη θέση της να παίρνει μία μεταβατική πρόταση ή περίοδος, που θα επιτρέπει τη σύνδεση των παραγράφων.

Παράδειγμα

Θεματική	Οι συνέπειες της μόλυνσης του περιβάλλοντος πρόταση είναι καταστρεπτικές για τη ζωή του ανθρώπου.
Λεπτομέρειες	Από τη μια μεριά, ο άνθρωπος προσβάλλεται άμεσα με ασθένειες, καρδιοπάθειες, καρκίνο πνευμόνων και δέρματος, άσθμα. Από διαφυγή πυρηνικής ενέργειας, εξάλλου, μπορεί να παρουσιαστούν τερατογεννήσεις ή γεννήσεις ελαττωματικών παιδιών. Από την άλλη, οι καταστροφές των ζώων, των πουλιών και των ψαριών, της πανίδας και της χλωρίδας και τα δηλητηριασμένα τρόφιμα στρέφονται τελικά πάλι εναντίον του.
Μετάβαση	Είναι, επομένως, ανάγκη να ληφθούν ορισμένα μέτρα για να περιοριστεί ή να εξαλειφθεί το φαινόμενο.

2) Τρόποι ανάπτυξης παραγράφου

- α) Με παραδείγματα
- β) Με αιτιολόγηση
- γ) Με αίτιο-αποτέλεσμα ή το αντίστροφο
- δ) Με σύγκριση
- ε) Με αντίθεση
- στ) Με διαίρεση
- ζ) Με ορισμό
- η) Με αναλογία
- θ) Με συνδυασμό των παραπάνω τρόπων.

3) Αρετές παραγράφου

- α) Επαρκής ανάπτυξη /πληρότητα
π.χ στην πρόταση: Πολιτισμός είναι το σύνολο των πνευματικών επιτευγμάτων του ανθρώπου δεν υπάρχει επαρκής ανάπτυξη, ενώ στην πρόταση: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου υπάρχει.
Στην παράγραφο: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον τεχνικό και τον πνευματικό τομέα. Εκείνα δηλαδή τα επιτεύγματα που υπηρετούν τις υλικές ανάγκες του ανθρώπου, τροφή, κατοικία, ενδυμασία, συγκοινωνίες κ.λ.π και δημιουργούν άνετους όρους διαβίωσης.
δεν υπάρχει πληρότητα, γιατί αναπτύσσεται το ένα σκέλος, του τεχνικού τομέα, των επιτευγμάτων.
- β) Ενότητα (=όχι άσχετες με τη θεματική πρόταση ιδέες).
- γ) Αλληλουχία (= λογική σειρά νοημάτων)
π.χ στην πρόταση : Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου στον υλικοτεχνικό τομέα, στην ποίηση και στον ηθικοπνευματικό τομέα η φράση «στην ποίηση» δεν έχει αλληλουχία.
- δ) Συνοχή (= συνδετικές των νοημάτων λέξεις)
π.χ στην παράγραφο: Πολιτισμός είναι το σύνολο των επιτευγμάτων του ανθρώπου, **επιτευγμάτων** που έχουν σχέση με τη βελτίωση των όρων διαβίωσης **και γενικά** της ποιότητας της ζωής του. Στην έννοια του του πολιτισμού περιέχονται **ακόμη...** (οι υπογραμμισμένες λέξεις εξασφαλίζουν τη συνοχή της παραγράφου)

4) Τομείς ζωής (καταφεύγουμε σε αυτούς όταν έχουμε δυστοκία απόψεων επί του θέματος της έκθεσης)

α) Υλικός (π.χ βιολογικές ανάγκες, υγεία, φύση, οικονομία κ.λ.π)

β) Ηθικός-ψυχικός (π.χ η βία και η εγκληματικότητα είναι αρνητικά ηθικά στοιχεία, ενώ η τιμιότητα του δικαστή περιλαμβάνεται στα θετικά. Στον ψυχικό τομέα αναφέρονται τα συναισθήματα, αισιοδοξία, θάρρος, απογοήτευση, άγχος κ.λ.π)

γ) Πνευματικός-πολιτιστικός (π.χ γνώσεις, διευρυμένοι ή μη ορίζοντες, κρίση... ανήκουν στον πρώτο, ενώ τέχνες, γράμματα και επιστήμες στον πολιτιστικό)

δ) Κοινωνικός-πολιτικός (συνοχή κοινωνίας, υγιείς διαπροσωπικές σχέσεις, μοναξιά...=κοινωνικός, συμμετοχή στα κοινά, ενεργός πολίτης, διαφθορά πολιτικών...=πολιτικός τομέας)

ε) Εθνικός-παγκόσμιος (π.χ πώς αντιμετωπίζονται τα ανθρωπινά δικαιώματα, ο ρατσισμός, το οικολογικό πρόβλημα κ.λ.π στη χώρα μας και στις άλλες περιοχές του πλανήτη).

Παρατήρηση: Εκτός από τους τομείς ζωής, το θέμα της έκθεσης μπορεί να αναπτυχθεί, αν αυτό βέβαια είναι επιτρεπτό από τις απαιτήσεις των ζητούμενων, και ως προς άλλες δύο πτυχές:

A. Νέοι

B. Εποχή μας-παρελθόν

5) Μέθοδοι ανάπτυξης επιχειρημάτων

Η επόμενη περίοδος ή πρόταση αναπτύσσει το νόημα της προηγούμενης ως :

- αιτία
- αποτέλεσμα
- προϋπόθεση
- συμπέρασμα
- αντίθεση
- αξιολόγηση
- επεξήγηση
- παράδειγμα
- ερώτηση
- απάντηση
- εγχρονισμός (εποχή μας)
- προς τους νέους

6) Δευτερεύουσες προτάσεις της νεοελληνικής

Απαιτείται η σε ικανοποιητικό επίπεδο γνώση τους, ώστε στα κείμενα παραγωγής λόγου των μαθητών να υπάρχει εναλλαγή κύριων και δευτερευουσών προτάσεων, κατά παράταξη και καθ' υπόταξη λόγου. Με τον υποταγμένο λόγο, ιδιαίτερα με τις δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις, επιτυγχάνεται ποικιλία στη μορφή αλλά και στο περιεχόμενο του λόγου, καθώς η κύρια πρόταση μιας περιόδου εμπλουτίζεται με ποικίλες νοηματικές αποχρώσεις: χρόνου, αιτίας, αποτελέσματος, σκοπού, προϋπόθεσης, εναντίωσης - παραχώρησης. Παράλληλα, το ύφος γίνεται αναλυτικό και αποφεύγεται η μονοτονία από τη μονοδιάστατη χρήση κύριων προτάσεων.

7) Δυνατότητα προσαρμογής στο επικοινωνιακό πλαίσιο του θέματος της έκθεσης

Επιβάλλεται ο μαθητής να μπορεί να προσαρμόζει το κείμενο ανάλογα με τις επικοινωνιακές απαιτήσεις του θέματος. Για πα-ράδειγμα, στο **άρθρο** πρέπει να προηγείται τίτλος του κειμένου, στην **επιστολή** προσφώνηση του αποδέκτη και διατύπωση ευχαριστιών στο τέλος (Ευχαριστώ για την προσοχή σας /ενδιαφέρον σας, Με εκτίμηση /τιμή κ.λ.π), αλλά να υπάρχει και το ανάλογο ύφος (οικείο για φιλικό πρόσωπο, σοβαρό για επίσημο, διαμαρτυρίας κ.λ.π). Ενίοτε, στον πρόλογο μας αυτοσυστηνόμαστε και επισημαίνουμε επιγραμματικά το λόγο της σύνταξης της επιστολής. Σε παρόμοια πλαίσια συντάσσεται και η ομιλία ή η **εισήγηση** σε ακροατήριο, με τη διαφορά βέβαια ότι χρησιμοποιούνται εδώ στοιχεία ενδεικτικά του προφορικού λόγου.

8) Διακειμενικότητα

Απόψεις-ιδέες από κείμενα στοχαστών αυτολεξεί ή παραφρα-σμένες: Δε συμφωνώ ούτε με μία λέξη από όσα υποστηρίζεις, αλλά θα αγωνίζομαι και με κίνδυνο της ζωής μου ακόμα να μπορείς να εκφράζεις ελεύθερα όσα πρεσβεύεις (Βολτέρος).

Κανείς δεν είναι κακός με τη θέληση του (Σωκράτης).

9+10) Βλέπε Β1 που ακολουθεί

B. Ενέργειες μαθητή πριν το γράψιμο της Έκθεσης

1. Μελέτη σχετικού με το θέμα υλικού, δικού μας ή παρμένο από το σχολικό βιβλίο «Θεματικοί κύκλοι». Το προς μελέτη υλικό αφορά 3 ή 4 υποψήφια θέματα έκθεσης, ένα από τα οποία θα επιλέξει ο καθηγητής για να το διαπραγματευθούν στο σχολείο γραπτώς οι μαθητές. Συγχρόνως με τη μελέτη οι μαθητές αλιεύουν χαρακτηριστικές λέξεις / φράσεις καταρτίζοντας σχετικό με το θέμα λεξιλόγιο.

2. Κατάστρωση σχεδιαγράμματος της Έκθεσης

α) Διάκριση δεδομένων-ζητούμενων

β) Γενικό + αναλυτικό σχεδιάγραμμα

γ) Καθορισμός αριθμού παραγράφων κατά νοηματική ενότητα

δ) Προσαρμογή στο επικοινωνιακό πλαίσιο του θέματος

Εφαρμογή

Θέμα πανελλαδικών εξετάσεων 2004 :

Ως μέλος του 15μελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα το φυσικό περιβάλλον και την ποιότητα ζωής. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις τις επιπτώσεις της υπερκατανάλωσης στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον προτείνοντας και τρόπους αντιμετώπισης.

α) *Διάκριση δεδομένων-ζητούμενων :*

Δεδομένο: « Ως μέλος...ποιότητας ζωής ». Αξιοποιείται για τη σύνταξη του προλόγου.

Ζητούμενα : «Να διαμορφώσεις...αντιμετώπισης ».

β) *Γενικό-αναλυτικό σχεδιάγραμμα:*

Γενικό

Α Πρόλογος

Β Κύριο θέμα:

1 Ζ1 (1^ο ζητούμενο)=επιπτώσεις υπερκατ/σης στον άνθρωπο2 Ζ2 (2^ο ζητούμενο)= » » στο φυσικό περιβάλλον3 Ζ3(3^ο ζητούμενο)=τρόποι αντιμετώπισης των επιπτώσεων ως προς:

α. τον άνθρωπο

β. το φυσικό περιβάλλον

Γ Επίλογος

Αναλυτικό

Α. Πρόλογος:

Σκοπός της εκδήλωσης, σημασία φυσικού περιβάλλοντος για την ποιότητα ζωής του ανθρώπου, όμως ο τελευταίος τυφλωμένος από το υπερκαταναλωτικό του πάθος το καταστρέφει συστηματικά και ανενδοίαστα.

Β1

- νοηματοδότηση ζωής μόνο με την απόκτηση αγαθών
- εντατικοποίηση εργασίας = ελαχιστοποίηση ελεύθερου χρόνου
- ηθικοπνευματική απογύμνωση
- ασθματικός ρυθμός ζωής
- υπονόμηση διαπροσωπικών σχέσεων
- αποστασιοποίηση από κοινωνικοπολιτικά δρώμενα

Β2

- εξάντληση πρώτων υλών και πηγών ενέργειας
- εξαφάνιση ειδών χλωρίδας-πανίδας
- διατάραξη οικολογικής ισορροπίας
- αισθητική κακοποίηση φυσικού χώρου
- επιβάρυνση εδάφους (φυτοφάρμακα, πυρηνικά απόβλητα) και μόλυνση υδροφόρου ορίζοντα
- φαινόμενο θερμοκηπίου, τρύπα όζοντος
- καταστροφές δασών

Β3α

- επανιεράρχηση αναγκών: προτεραιότητα στις πρωταρχικές, αδιαφορία για τις επίπλαστες = κέντρο ο άνθρωπος
- ανατροφή πολυδιάστατων ελεύθερων ανθρώπων (ρόλος οικογένειας-εκπαίδευσης)
- λιτότητα – εγκράτεια – αυτοκριτική = έλεγχος της καταναλωτικής μανίας
- δημιουργική εκμετάλλευση του ελεύθερου χρόνου ποιοτική αναβάθμιση των Μ.Μ.Ε, έλεγχος της διαφημιστικής ασυδοσίας

Β3β

- εκλογίκευση ανάπτυξης = όχι ληστρική εκμετάλλευση φύσης
- Μ.Μ.Ε: οικολογική ευαισθητοποίηση κοινού
- Κράτος: οικολογική διαχείριση απορριμμάτων, δημιουρ-γία χώρων υγειονομικής ταφής
- εναλλακτικές πηγές ενέργειας μη ρυπογόνες

Γ Επίλογος

Επισήμανση της αναγκαιότητας να εφαρμοστούν τα προτεινόμενα μέτρα

γ) Καθορισμός αριθμού παραγράφων κατά νοηματική ενότητα

A. Πρόλογος: 1 &
 B1: 2 &
 B2: 2 &
 B3α: 1 &
 B3β: 1 &
 Γ. Επίλογος : 1 &

δ) Προσαρμογή στο επικοινωνιακό πλαίσιο του θέματος

Εκδήλωση: οικολογική ή πολιτιστική ή σχολική ή...

Χώρος: το πολιτιστικό κέντρο του δήμου ή το κλειστό γυμναστήριο της πόλης ή αίθουσα κινηματογράφου ή...

Εισήγηση: απευθυνόμαστε σε ακροατήριο, χρήση A+B πληθυντικού προσώπου, προσχεδιασμένος προφορικός λόγος, προσφώνηση του ακροατηρίου στην αρχή ή σε άλλο σημείο του λόγου και στην αρχή του επιλόγου, ύφος σοβαρό, αυτοσυστηνόμαστε, αναφερόμαστε στο σκοπό της εκδήλωσης:

« Αγαπητοί συμπολίτες ή Κυρίες και κύριοι,

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου μας, για να συζητήσουμε το μείζον πρόβλημα της υπερκατανα-λωτικής μανίας του σύγχρονου ανθρώπου, πρόβλημα που υποβαθμίζει απελπιστικά την ποιότητα της ζωής μας και συνδέεται άρρηκτα με τα σημερινά οικολογικά αδιέξοδα. Ως εκπρόσωπος του Λυκείου μου, θα ήθελα με την παρούσα εισήγηση να καταθέσω αφενός τον προβληματισμό μου για τις επιπτώσεις του στον άνθρωπο και τη φύση και αφετέρου προτάσεις για την αντιμετώπιση του. Σας παρακαλώ να με ακούσετε με ιδιαίτερη προσοχή, γιατί η κατάσταση είναι πια εκτός ελέγχου».

Γ. Διδάσκοντες

- α) Κινητοποίηση της σκέψης των μαθητών μέσω προϊδεαστικών κειμένων (αφορά και την προφορική παραγωγή λόγου) -> ελκυστικός εκθεσιότιτλος.
- β) Θέμα επιλεγμένο από τη σύγχρονη πραγματικότητα, όχι παρωχημένο.
- γ) Επικοινωνιακές παράμετροι από το:
1. Οικείο περιβάλλον
 2. Σχολικό περιβάλλον
 3. Ευρύτερο κοινωνικό και θεσμικό πλαίσιο
- δ) Θέμα σαφώς διατυπωμένο με ευδιάκριτα ζητούμενα.
- ε) Κείμενο
1. Σύντομο και περιεκτικό (πολλές νοηματικές χροιές), προσαρμοσμένο στο γνωστικό επίπεδο των μαθητών.
 2. Ευδιάκριτος ο νοηματικός ιστός (η άρθρωση των ιδεών).
 3. Πρόσφατης παραγωγής.
 4. Με γλωσσικές και εκφραστικές δυνατότητες.
 5. Εναλλαγή κειμένων, όχι σε κάθε παραγωγή λόγου κείμενα ίδιου ύφους και είδους.

Αναλυτικότερα:**Γα) Η κινητοποίηση της μαθητικής σκέψης μέσω προϊδεαστικών κειμένων**

Με τα προϊδεαστικά κείμενα θέτουμε το θεματικό πλαίσιο της επικείμενης έκθεσης, αφυπνίζουμε τη μαθητική σκέψη, ενεργοποιούμε τον εσωτερικό προβληματισμό τους -> δημιουργία κλίματος ανταλλαγής απόψεων.

Προϋπόθεση: Να είναι σαφή, εύστοχα, προκλητικά.

Παραδείγματα

α) "Όταν, στο δρόμο της Θήβας, ο Οιδίπους συνάντησε τη Σφίγγα, κι αυτή του έθεσε το αίνιγμα της, η απόκριση του ήταν: Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ. Τούτη η απλή λέξη χάλασε το τέρας. Έχουμε πολλά τέρατα να καταστρέψουμε. Ας συλλογιστούμε την απόκριση του Οιδίποδα".

(10-12-1963, επίλογος της ομιλίας αποδοχής του Νόμπελ Λογοτεχνίας από το Γ. Σεφέρη στη Σουηδική Ακαδημία)

β) Μου είναι αδιανόητο ότι ανθρώπινο πλάσμα θα γεννιέται από ένα κύτταρο άμοιρο μάλλον μητρικού φίλτρου. Ένα πλάσμα ορφανό εντέλει. Πώς να προβλέψεις με τι ασυνήθιστα δικά του ένστικτα θα διεκδικήσει την επιβίωση του, ποια εκδικητικότητας θα λανθάνει για τη μυστηριώδη ορφάνια του. Καθόλου παράξενο κάποια στιγμή να γυρίσουν τ' αντίγραφα και να τρώνε το πρωτότυπο. Ό,τι, παραλλαγμένα κάπως, συμβαίνει και στους εμφύλιους πολέμους.

Ένα θλιβερό υποκατάστατο αθανασίας. Μια ακόμη ελπίδα για μετά θάνατον ζωή. Τι θα γνωρίζουν για μας τα αντίγραφα μας; Πόσο πιστά θα ξέρουν να διαχειρίζονται όσα μας πόνεσαν, μας απέλπισαν, όσα αγαπώντας τα διασώσαμε; Θα αναπαραχθεί επομένως και ο ψυχισμός μας; Μα, Θεέ μου, η ψυχή δεν αντιγράφεται με καμιά ανακάλυψη.

Ψυχραιμία. Ας περιμένουμε να εκδηλώσει τη δυσφορία του ο Θεός. Γιατί καθόλου, βέβαια, δε θα του αρέσει να του επιβληθεί, με το έτσι θέλω, συνέταιρος στη δημιουργία μας. Ό,τι και να ισχυρίζονται οι πίθηκοι, εμείς το Θεό διαλέξαμε για πλάστη μας. Επειδή ως αόρατος είναι όμορφος, ως αόρατος είναι ανεξ ακρίβωτα φταίχτης και προπάντων, γιατί αόρατος ευκολότερα υπάρχει.

Ψυχραιμία. Άλλωστε εμείς οι μεγάλοι, όταν θα ενσαρκωθεί η απειλή, θα βλέπουμε την κλωνοποίηση από τη ρίζα μόνον.

Ας φοράνε λοιπόν οι νέοι φυλαχτό την ευχή μου: ποτέ μη δεχτούν να προέλθει ο άνθρωπος από άλλη μέθοδο, παρά μόνον από κείνην που εφαρμόζει η έλξη, μόνον από τη μεθυστική πειθώ που ασκεί ο έρωτας, μόνον από την αβίαστη ευτυχισμένη συναίνεση των σωμάτων, τη μορφή έστω, τη χιμαιρική έστω, αλλά κάθε φορά μιαν καινούρια κοσμογονική ανακάλυψη.

(Κική Δημουλά, περ. Μετρό. Απρίλιος 1997)

γ) "Είμαι μαζί σου στο θέμα της ελευθερίας του Τύπου". Τις εφημερίδες είναι που δεν αντέχω".

Τομ Στόπαρντ από το θεατρικό έργο "Νύχτα και μέρα".

δ) «Δίκαιοι πόλεμοι μπορεί να υπάρχουν, αθώοι στρατοί ποτέ». Κλαούζεβιτς

Γβ) Επικοινωνιακές Παράμετροι**Α. Το οικείο περιβάλλον**

α) Οι γονείς σου αντιδρούν στην επιθυμία σου να συνδεθείς με το Internet προβάλλοντας τους κινδύνους που συνεπάγεται η χρήση του. Προσπάθησε να τους μεταπείσεις, αποδεικνύοντας ότι το Internet μπορεί να αποδειχθεί ένα θαυμάσιο εκπαιδευτικό μέσο (300 λέξεις).

β) Ένας συγγενής σας, απαυδισμένος από την κοινωνική και πολιτική κρίση, αναφωνεί: "Μωρέ, μας χρειάζεται μια δικτατορία". Πώς θα τον πείσετε με επιχειρήματα ότι η άποψη του είναι όχι μόνο λανθασμένη αλλά και επικίνδυνη;

γ) Η αγαπημένη σου τηλεοπτική σειρά περιέχει αρκετές σκηνές βίας. Ποια επιχειρήματα θα προβάλεις;

α) Στους γονείς σου, για να σου επιτρέψουν να την παρακολουθείς

β) Στο μικρότερο αδελφό σου, για να τον πείσεις να μην την παρακολουθήσει

Να αναπτύξεις την επιχειρηματολογία σου σε δύο ξεχωριστές παραγράφους: 100 - 120 λέξεις για κάθε παράγραφο.

B. Το σχολικό περιβάλλον

α) Οι εκδηλώσεις λατρείας ενός συμμαθητή σου διαφορετικού θρησκευματος προκαλούν το χλευασμό των υπολοίπων. Γράψε ένα σύντομο κείμενο 100 λέξεων, που θα αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων του σχολείου. Το κείμενο θα τελειώνει με τη ρήση του Βολτέρου: "Δε συμφωνώ ούτε με μία λέξη από όσα λες, αλλά θα υπερασπιστώ και με τη ζωή μου ακόμα, το δικαίωμα σου ελεύθερα να λες όσα πιστεύεις".

β) Η σχολική βιβλιοθήκη ενός απομακρυσμένου χωριού κινδυνεύει να κλείσει λόγω έλλειψης πόρων. Προσπάθησε να ευαισθητοποιήσεις τους συμμαθητές σου ώστε να συνεισφέρουν οικονομικά, τονίζοντας ιδιαίτερα την αξία του βιβλίου για τα παιδιά αυτού του χωριού. Το κείμενο σου πρέπει να στηρίζεται κυρίως στη συγκινησιακή /βιωματική χρήση της γλώσσας. (250 λέξεις).

γ) Το δεκαπενταμελές συμβούλιο του σχολείου σου συγκεντρώνει χρήματα και είδη πρώτης ανάγκης για έναν καταυλισμό προσφύγων.

Αναλαμβάνεις:

α. Να εξηγήσεις σε δημοσιογράφους το σκεπτικό αυτής της πρωτοβουλίας.

β. Να μιλήσεις στους ίδιους τους πρόσφυγες του καταυλισμού παραδίδοντας την ανθρωπιστική βοήθεια. (150 λέξεις για κάθε περίπτωση)

Γ. Το ευρύτερο κοινωνικό και θεσμικό πλαίσιο

α) Σε μια τηλεοπτική συζήτηση οι περισσότεροι συμμετέχοντες φέρνουν ως παράδειγμα γλωσσικής κρίσης την καθημερινή χρήση της γλώσσας από τους νέους. Η εκπομπή θα συνεχιστεί την επόμενη εβδομάδα. Προετοίμασε γραπτά την παρέμβαση σου με σκοπό να καταδείξεις ότι η νεανική ιδιόλεκτος δε συνιστά σύμπτωμα γλωσσικής υποβάθμισης αλλά παράγοντα εμπλουτισμού και αναζωογόνησης της γλώσσας. (300 λέξεις)

β) Ως νεαρός τηλεθεατής ανησυχείς και εξοργίζεσαι για την έκταση των "τηλεσκουπιδιών" στην ελληνική τηλεόραση. Γράψε μια επιστολή στο διευθυντή τηλεοπτικού σταθμού επισημαίνοντας το φαινόμενο, δίνοντας παραδείγματα και αναφέροντας τις δικές του ευθύνες, ειδικά για τα μικρά παιδιά που παρακολουθούν τηλεόραση. (500 λέξεις)

γ) Ως μέλος του πολιτιστικού ομίλου της γειτονιάς σου, αναλαμβάνεις να συντάξεις μια επιστολή στο δήμαρχο. Σκοπός της επιστολής είναι η επισήμανση της ανάγκης να δημιουργηθούν τόποι συνάντησης και δραστηριοτήτων για τους εφήβους της περιοχής. Φρόντισε να αναφέρεις συγκεκριμένες και αιτιολογημένες προτάσεις. (600 λέξεις)

Δ. Αξιολόγηση /διόρθωση

A) Γενική κριτική με βάση τα ερωτήματα:

α) Είναι εντός θέματος;

β) Σε ποια σημεία παρερμηνεύεται το θέμα;

γ) Αναπτύσσονται επαρκώς τα ζητούμενα;

δ) Υπάρχουν πειστικές και πρωτότυπες θέσεις ή, αντίθετα, κοινοτοπίες;

ε) Είναι προσεγμένη η οργάνωση του κειμένου (πρόλογος - Κ.Θ. - επίλογος);

Β) Επισήμανση στους μαθητές όλων των σφαλμάτων περιεχομένου – μορφής - δομής μέσω συμβόλων -> αυτοδιόρθωση

Γ) Έλεγχος από τους διδάσκοντες της αυτοδιόρθωσης

Δ) ΣΦΑΛΜΑΤΑ ΜΟΡΦΗΣ - ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ - ΔΟΜΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΣΥΜΒΟΛΑ

- 1) Τονικά λάθη - παράλειψη τόνου (Το)
- 2) Λεξιλογικά (Λε) εκφραστικά (εκφ)
- 3) Ορθογραφικό λάθος στο θέμα - ρίζα της λέξης (Θε)
- 4) Συντακτικά λάθη (Συ)
- 5) Λάθη στο συλλαβισμό (Συλ)
- 6) Λάθη στην κατάληξη των ονομάτων (Κο)
- 7) Λάθη στην κατάληξη των ρημάτων (Κρ)
- 8) Λάθη στις καταλήξεις των μετοχών (Κμ)
- 9) Αριθμητικό (Αρ)
- 10) Λάθη στην αύξηση του ρήματος (αυ)
- 11) Λάθη στις παραγράφους - κακός χωρισμός των παραγράφων (Θ)
- 12) Δύο λέξεις που γράφονται σαν μία λέξη (μλ)
- 13) Λάθη στο τελικό ν (ν)
- 14) Λέξη που περιέχει δύο όμοια σύμφωνα (ομ)
- 15) Λάθη στην παραλήγουσα ονομάτων - ρημάτων (Πα) -> π.χ. αγαθοεργία αντί ια
- 16) Πραγματολογικά λάθη (πρ)
- 17) Προβληματική σύνδεση νοημάτων (σδ)
- 18) Στίξη (Στ)
- 19) Απότομη αλλαγή προσώπου (αλπρ)
- 20) Πλεονασμός (πλ)
- 21) Σκέψεις άσχετες με το θέμα (Π)
- 22) ; (ασάφεια, αοριστία, αδιευκρίνιστο νόημα)
- 23) + (παράλειψη λέξης ή νοήματος)
- 24) Αρθ. (λάθος στο άρθρο)
- 25) Επ (επανάληψη λέξης - νοήματος)
- 26) Κομ (κόμμα)
- 27) έχει -> Αντικατάσταση της λέξης με συνώνυμη
- 28) τμήμα του λόγου σε παρένθεση () -> αφαιρείται

Βιβλιογραφία

- 1) Ν. Γρηγοριάδης « Η παράγραφος », εκδόσεις Ορόσημο.
- 2) Άρης Γιαβρής « Τετράδια της Έκθεσης », εκδόσεις Gutenberg
- 3) Π. Οικονόμου « Σεμινάρια εκπαιδευτηρίων Ζηρίδη 1999 ».
- 4) Κ. Ασπρουλάκης « Η διδακτική της Έκθεσης », περιοδικό Νεοελληνική Παιδεία.
- 5) Γ. Ν. Δαρδιώτης « Μια μέθοδος προσέγγισης του μαθήματος της Έκθεσης », εκδόσεις Αριστοτέλειου φροντιστηρίου, Θεσσαλονίκη
- 6) Ν. Φράγκου « Έκθεση ιδεών, δομή και περιεχόμενο », εκδόσεις Αριστοτέλειου φροντιστηρίου, Θεσσαλονίκη.
- 7) Γ. Βαράλης, Αθ. Ζυρμπά, Γ. Κακαβάς, Αλ. Μπακατσέλου « Μεθοδολογία (διδακτική) της Έκθεσης », εκδόσεις Ορόσημο

Επιμέλεια: Γιάννης Ουσταμπασίδης, φιλόλογος e-mail: ioanstamb@hotmail.com